

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

A. «Δέσιμο ομάδας- συμβόλαιο»

B. «Κανόνες»

Για την αρχή της Σχολικής χρονιάς

Συντάκτρια: Δρ. **Κατσιφή – Χαραλαμπίδη Σπυριδούλα**

Σχολική Σύμβουλος 1^{ης} Περιφέρειας Π.Ε. ν. Βοιωτίας

A. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «Δέσιμο ομάδας- συμβόλαιο»

Διάρκεια: μία εβδομάδα

1ο στάδιο: «Κατανόηση της έννοιας της ομάδας»

1. Παιχνίδι: «Υπενθύμιση ονομάτων (ή Γνωριμία) ...με κουβάρι»

Υλικά: ένα κουβάρι

Οδηγίες προς τους μαθητές:

1. «Ελάτε να θυμηθούμε τα ονόματά μας»
2. «Κάνετε κύκλο»
3. «Βλέπετε το κουβάρι, θα τυλίγετε λίγο νήμα στα δάχτυλά σας και θα πετάτε το κουβάρι σε όποιον συμμαθητή ή συμμαθήτρια θέλετε.

Προσέξτε δεν θα στείλετε το κουβάρι δεύτερη φορά σε κάποιον.

Θα τελειώσουμε όταν έχουν όλοι πάρει το κουβάρι και έχουν νήμα στο χέρι τους και έχει σχηματιστεί ένα δίχτυ- πλέγμα.

Ταυτόχρονα θα λέτε το όνομά σας και το όνομα του συμμαθητή στον οποίο ρίχνετε το κουβάρι».

2. Ομαδική εργασία: «Ένα κολλάζ»

Υλικά: χαρτί (το μισό A4), μολύβι, μαρκαδόροι, ψαλίδι

Οδηγίες προς τους μαθητές:

1. «Προτείνετε δυο θέματα που θα θέλατε να ζωγραφίσετε ομαδικά.»
2. «Ψηφίστε το ένα»
3. «Αποφασίστε για το τι είδους στοιχεία θα έχει το θέμα σας και τι θα φτιάξει ο καθένας καθώς και ποιοι θα διαμορφώσουν το πλαίσιο στο χαρτόνι που θα κολλήσουν οι άλλοι.»

3. Ομαδική εργασία: «Το δέντρο της τάξης»

Υλικά: χαρτί (το μισό A4), μολύβι, ξυλοχρώματα, ψαλίδι

Οδηγίες προς τους μαθητές:

1. «Σχεδιάστε το χέρι σας.»
2. «Γράψτε στον καρπό το όνομά σας.»
3. «Δώστε το με τη σειρά στους συμμαθητές σας για να γράψουν μέσα στην παλάμη σας μόνο θετικά χαρακτηριστικά σας σχετικά με την εμφάνισή σας ή στοιχεία του χαρακτήρα σας.»
4. «Μπορείτε να το ζωγραφίσετε με ξυλοχρώματα, έτσι ώστε να φαίνονται οι φράσεις των συμμαθητών σας.»
5. «Κόψτε το γύρω- γύρω.»
6. «Κολλήστε το στο χαρτόνι που είναι ζωγραφισμένος ένα κορμός (σαν φύλλα δέντρου), φτιάχνοντας έτσι το δέντρο της τάξης».

Β στάδιο: «Δυάδα, Τετράδα, Ολομέλεια»

1) Ομαδική εργασία: «Οι Θετικές εμπειρίες από το σχολικό περιβάλλον»

Υλικά: χαρτί (το μισό A4), μολύβι

Οδηγίες προς τους μαθητές:

1. «Ελάτε να συνεργαστούμε για να διαμορφώσουμε την ομάδα της τάξης».
2. «Διαλέξτε κάποιον με τον οποίο δε παίζετε μαζί και θα θέλατε να γνωρίσετε».
3. «Καθίστε με το ταίρι σας σε καρέκλες, ο ένας απέναντι στον άλλο».
4. «Συζητήστε για πώς επέλεξε ο ένας τον άλλο».
5. «Πέστε τώρα μια εμπειρία που είχατε ως τώρα στο σχολείο και σας έκανε να νιώσετε καλά».
6. «Σκεφτείτε και συζητήστε τι κοινό έχουν οι εμπειρίες σας, δηλαδή σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν».
7. «Διαλέξτε τώρα μια άλλη δυάδα που θέλετε να γνωρίσετε καλύτερα και φτιάξτε τετράδα».
8. «Καθίστε με τις καρέκλες σας κοντά – κοντά και κλείστε τον κύκλο.»
9. «Παρουσιάστε στην ομάδα σας ο ένας τις θετικές εμπειρίες που σας είπε ο άλλος».
10. «Συζητήστε και βρείτε τι κοινό έχουν οι εμπειρίες σας»
11. «Αποφασίστε ποιος από τους τέσσερις θα γράψει τις θετικές εμπειρίες σας».

12. «Υπογράψτε το χαρτί για να δείξετε ότι εσείς που ανήκετε σε αυτήν την ομάδα, είχατε αυτές τις εμπειρίες».
13. «Δώστε ένα όνομα, ένα παρατσούκλι στην ομάδα σας που σας εκφράζει»
14. «Ανοίξτε τις ομάδες σας προς τους άλλους».
15. «Αυτός που έγραψε τις εμπειρίες σας να τις παρουσιάσει στην ολομέλεια- σε όλη την τάξη».
16. « Τι κοινό έχουν όλες οι προτάσεις- θετικές εμπειρίες που γράψατε;»
17. «Τι σας άρεσε από τη διαδικασία αυτή;».

2) Ομαδική εργασία: «Καλή τάξη – κακή τάξη»

Υλικά: χαρτί (το μισό Α4), μολύβι, μαρκαδόροι, ψαλίδι

Οδηγίες προς τους μαθητές:

1. «Πάρτε ένα χαρτί (το μισό Α4) και ζωγραφίστε μια καλή τάξη» (το ίδιο να γίνει και με την κακή τάξη άλλη μέρα).
2. «Βρείτε ένα συμμαθητή σας που δεν γνωρίζετε καλά και καθίστε σε δυάδες ο ένας απέναντι με τον άλλο».
3. «Δείξτε τις ζωγραφιές σας και συζητήστε πώς νομίζετε ότι είναι μια καλή τάξη».
4. «Διαλέξτε τώρα μια άλλη δυάδα που θέλετε να γνωρίσετε καλύτερα και φτιάξτε τετράδα».
8. «Καθίστε με τις καρέκλες σας κοντά – κοντά και κλείστε τον κύκλο».
9. «Παρουσιάστε ο ένας τις ιδέες που απορρέουν από τις ζωγραφιές που σας είπε ο άλλος».
10. «Συζητήστε και βρείτε τι κοινό έχουν οι ιδέες που απορρέουν από τις ζωγραφιές σας»
11. «Αποφασίστε ποιος από τους τέσσερις θα γράψει τις ιδέες σας».
12. «Υπογράψτε το χαρτί για να δείξετε ότι εσείς που ανήκετε σε αυτήν την ομάδα είχε αυτές τις ιδέες».
14. «Ανοίξτε τις ομάδες σας προς τους άλλους».
15. «Αυτός που έγραψε τις ιδέες σας να τις παρουσιάσει στην ολομέλεια- σε όλη την τάξη».
16. «**Παρουσιάζει και η δασκάλα/ ο δάσκαλος τις προτάσεις της/ του για το τι θεωρεί καλή και κακή τάξη.**
- 17.« Τι κοινό έχουν όλες οι προτάσεις- ιδέες που γράψατε».
18. «Τι σας άρεσε από τη διαδικασία αυτή;».

Γ στάδιο: «Συμβόλαιο»

Ομαδική εργασία:

Υλικά:

Υλικά: χαρτί (το μισό A4), μολύβι

Οδηγίες προς τους μαθητές:

1. «Ελάτε να σκεφτούμε και να προτείνουμε όλοι για το τι θα κάνει ο καθένας μας έτσι ώστε η τάξη μας να γίνει καλύτερη».
2. «Διαλέξτε κάποιον με τον οποίο δε παίζετε μαζί και θα θέλατε να γνωρίσετε».
3. «Καθίστε με το ταίρι σας σε καρέκλες, ο ένας απέναντι στον άλλο».
4. «Συζητήστε για πώς επέλεξε ο ένας τον άλλο».
5. «Πέστε ο ένας στον άλλο τι θα κάνει ώστε η τάξη να γίνει καλύτερη».
6. «Σκεφτείτε και συζητήστε τι κοινό έχουν οι προτάσεις σας, δηλαδή σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν»
7. «Διαλέξτε τώρα μια άλλη δυάδα που θέλετε να γνωρίσετε καλύτερα και φτιάξτε τετράδα».
8. «Καθίστε με τις καρέκλες σας κοντά – κοντά και κλείστε τον κύκλο.»
9. «Παρουσιάστε ο ένας τις προτάσεις που σας είπε ο άλλος».
10. «Συζητήστε και βρείτε τι κοινό έχουν οι προτάσεις σας».
11. «Αποφασίστε ποιος από τους τέσσερις θα γράψει τις προτάσεις σας».
12. «Υπογράψτε το χαρτί για να δείξετε ότι εσείς που ανήκετε σε αυτήν την ομάδα είχατε αυτές τις εμπειρίες».
13. «Δώστε ένα παρατσούκλι στην ομάδα σας που να σας εκφράζει».
14. «Ανοίξτε τις ομάδες σας προς τους άλλους».
15. «Αυτός που έγραψε τις προτάσεις σας να τις παρουσιάσει στην ολομέλεια- σε όλη την τάξη».
16. «Παρουσιάζει και η δασκάλα/ ο δάσκαλος τις προτάσεις της/του, δηλαδή τι θα κάνει έτσι ώστε η τάξη μας να γίνει καλύτερη».
17. « Τι κοινό έχουν όλες οι προτάσεις που γράψατε».
18. «Προσθέτει και η δασκάλα/ ο δάσκαλος τους αδιαπραγμάτευτους όρους που κάνουν την τάξη καλύτερη π.χ. το άνοιγμα της τσάντας του άλλου και η χρήση των πραγμάτων του χωρίς την άδεια του, η ώρα της πρωινής προσέλευσης κλπ.».
19. «Τι σας άρεσε από τη διαδικασία αυτή, τι μάθατε;».

ΣΧΟΛΙΑ

- Κάθε παιχνίδι ή δράση που προτείνεται έχει συμβολικό χαρακτήρα που σκοπό έχει να συμβάλλει στο δέσιμο της ομάδας και στην ανάπτυξη της υπευθυνό-

τητας των μαθητών μας, και για αυτό καλό θα είναι ο σκοπός να κοινοποιείται στους μαθητές.

- Η πρώτη άσκηση μπορεί να επαναληφθεί στο τέλος της χρονιάς και το δίχτυ-πλέγμα να κοπεί σε κομμάτια για να τα πάρουν οι μαθητές ως ενθύμιο από την τάξη που τέλειωσε.
- Το παρατσούκλι να μην παραβλέπεται γιατί τα βοηθάει να αναπτύσσουν την έννοια της ομάδας, του «ανήκειν». Κατά την παρουσίαση στην ολομέλεια αναφέρουν πρώτα το παρατσούκλι τους (ποια ομάδα είναι) και εξηγούν γιατί έδωσαν αυτό το όνομα.
- Η υπογραφή κάτω από το κείμενο με τις κοινές προτάσεις στην τετράδα συντελεί στην ανάληψη της υπευθυνότητας.
- Ο εκπρόσωπος της τετράδας για την παρουσίαση στην ολομέλεια σηκώνεται όρθιος και έρχεται μπροστά από τους άλλους. Μετά την παρουσίαση ακολουθεί χειροκρότημα. *(Η όλη αυτή διαδικασία βοηθάει τους μαθητές στο να εκτίθενται)*
- Η διαδικασία δεσίματος της ομάδας θέλει εξάσκηση. Σταδιακά ξεκινάμε την κατανόηση της έννοιας της ομάδας, μετά τους μάθουμε να συνεργάζονται σε дуάδες και ακολούθως σε τετράδες. Κάποια παιδιά θεωρούν ότι η όλη διαδικασία είναι ώρα για παιχνίδι και κάνουν φασαρία. ή συζητούν άσχετα πράγματα ή βρίσκουν ευκαιρία να λύσουν τις διαφορές με συμμαθητές που δεν έχουν καλές σχέσεις.
- Το ζέσταμα στο ξεκίνημα της μικρής ομάδας είναι απαραίτητο, αμβλύνει τις διαφορές και συνεργάζονται οι μαθητές καλύτερα. Εξάλλου το γέλιο πάντα ενώνει την ομάδα.
- Η μικρή ομάδα (τετράδα) λειτουργεί ως φίλτρο και πολλές άσχετες με το θέμα σκέψεις δεν τις μεταφέρουν στην ολομέλεια. Η πληροφορία που έρχεται στην ολομέλεια είναι πιο διαχειρίσιμη από τη / το δασκάλα /ο (αντί να ακούει όλους τους μαθητές ακούει τους εκπροσώπους των τετράδων).
- Ο αναλογικός τρόπος έκφρασης και επικοινωνίας, όπως εδώ η ζωγραφική μιας καλής και μιας κακής τάξης, εκτός του ότι διαμορφώνει ένα χαρούμενο κλίμα, δίνει τη δυνατότητα σε κάποιους μαθητές να εκφραστούν καλύτερα μέσω της ζωγραφικής και να επικοινωνήσουν με τους συμμαθητές τους, παρέχοντάς μας ευκαιρία για διαφοροποιημένη αντιμετώπιση και ισότιμη συμμετοχή.

- Στις μικρές τάξεις ο δάσκαλος μπορεί να έχει έτοιμες τις προτάσεις προς συζήτηση.
- Οι κοινές προτάσεις των μαθητών γράφονται με θετική μορφή, υπογράφονται από όλους (και τη/ το δασκάλα /ο) και αναρτώνται κοντά στην είσοδο της τάξης, δίπλα στο Πρόγραμμα.

B. ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «Κανόνες»

Στις μεγάλες τάξεις η κατάρτιση κανόνων στην αρχή της χρονιάς μπορεί να ακολουθήσει τη διαδικασία επίλυσης προβλήματος σε **έξι φάσεις**:

1. Προσδιορισμός του προβλήματος
2. Σύλληψη δυνατών λύσεων
3. Αξιολόγηση των λύσεων
4. Λήψη απόφασης για την καλύτερη λύση
5. Καθορισμός του τρόπου υλοποίησης της απόφασης
6. Αξιολόγηση του βαθμού και του τρόπου επίλυσης του προβλήματος.

Αναλυτικά: Οδηγίες προς εκπαιδευτικούς

Φάση 1: Προσδιορισμός του προβλήματος

- Δηλώστε το πρόβλημα, όχι τη λύση που επιθυμείτε.

Φάση 2: Σύλληψη δυνατών λύσεων

Όταν ένα πρόβλημα έχει προσδιοριστεί με ακρίβεια, τόσο ο δάσκαλος όσο και ο μαθητής μπορούν να προσφέρουν λύσεις, όμως:

- Μην αξιολογείτε τις προτεινόμενες λύσεις.
- Ενθαρρύνετε όλους να συμμετάσχουν σ' αυτή τη δραστηριότητα κάνοντας ανοιχτές ερωτήσεις, του τύπου: «Ποιες θα μπορούσαν να είναι κάποιες από τις πιθανές λύσεις σ' αυτό το πρόβλημα;» Ενθαρρύνετε ακόμη και ακραίες ή μοναδικές λύσεις, αλλά μην πιέζετε.
- Καταγράψετε κάθε λύση στον πίνακα.
- Μην ζητάτε από τους μαθητές να δικαιολογήσουν ή να δώσουν στοιχεία για τις ιδέες τους.

Φάση 3: Αξιολόγηση των λύσεων

- Αρχίστε τη διαδικασία αξιολόγησης με ανοιχτές ερωτήσεις του τύπου: «Ποια από αυτές τις λύσεις σας αρέσει ή δεν σας αρέσει. Έχετε κάποιες προτιμήσεις;» ή «Τι γνώμη έχετε για καθεμιά απ' αυτές τις ιδέες; Ποιες είναι οι καλύτερες;»
- Διαγράψτε από τον κατάλογο κάθε λύση που δεν γίνεται αποδεκτή.

- Μη διστάζετε να δηλώσετε τις δικές σας γνώμες και προτιμήσεις. Μην επιτρέπετε να κρατηθεί μια λύση, αν δεν είναι πραγματικά αποδεκτή και από σας.

- Δηλώσετε τα συναισθήματά σας, π.χ. «Δεν θα μπορούσα να αποδεχτώ αυτή την ιδέα, διότι. . .» ή «Δεν νιώθω άνετα μ' αυτή τη λύση, διότι. . .» (Μην ξεχνάτε ότι είστε πρότυπο για τα παιδιά)

- Ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να υποστηρίζουν τις προτάσεις τους,

- Αν κάποια από τα μέλη δεν έχουν μιλήσει, ενθαρρύνάτε τους με ένα εγώ-μήνυμα π.χ. «Δεν έχω ακούσει όλους να μιλάνε και θα ήθελα να ακούσω όλα τα συναισθήματά σας».

Φάση 4: Λήψη απόφασης

- Επιδιώκετε τη συμφωνία και όχι τη ψηφοφορία. Η ψηφοφορία πάντοτε αφήνει νικητή και νικημένους, εκτός αν η ψήφος είναι ομόφωνη. Αυτοί που χάνουν σε μια ψηφοφορία θα έχουν μικρή παρώθηση να εφαρμόσουν την απόφαση. Ίσως μάλιστα και να θέλουν να τη δουν να αποτυγχάνει. Ζητήστε από τους μαθητές να απαντήσουν με μια κίνηση του χεριού τις προτιμήσεις τους. Αυτό λέει πού «βρίσκονται» οι μαθητές, αλλά δεν δεσμεύει.

- Αξιολογήστε τις προτεινόμενες λύσεις. Ζητήστε από τους μαθητές να σκεφτούν πώς θα λειτουργούσε κάθε λύση αν επιλεγόταν. «Αν δοκιμάζαμε αυτή την ιδέα, τι νομίζετε ότι θα συνέβαινε;» «Θα ήταν όλοι ικανοποιημένοι;». «Νομίζετε ότι θα είχαμε λύσει το πρόβλημά μας;», «Υπάρχουν καθόλου μειονεκτήματα;», «Πού θα αποτυγχάναμε ίσως;»

- Μην υιοθετήσετε μια λύση, μέχρις ότου συμφωνήσουν όλοι τουλάχιστον να τη **δοκιμάσουν**.

- Γράψτε τη λύση όπου επήλθε συμφωνία. Μερικοί εκπαιδευτικοί ζητούν από όλους τους συμμετέχοντες να υπογράψουν μια γραπτή δήλωση, κάτι σαν ένα συμβόλαιο, **όμως η ακούσια υποταγή δεν είναι συμφωνία**.

Φάση 5: Καθορισμός του τρόπου υλοποίησης της απόφασης

Οι αποφάσεις της ομάδας για να υλοποιηθούν απαιτείται να προσδιοριστεί **ποιος κάνει τι, μέχρι πότε**. Χωρίς αυτό το βήμα και οι πιο δημιουργικές λύσεις αποτυγχάνουν:

- Ρωτήστε την ομάδα «Τι χρειαζόμαστε για να ξεκινήσουμε;» ή «Ποιος θα είναι υπεύθυνος; Για ποιο πράγμα; Και μέχρι πότε;»

- Εξετάστε το ζήτημα των «προδιαγραφών» αν το θεωρείτε σημαντικό. Για παράδειγμα, μια λύση ως προς τη διατήρηση της τάξης καθαρής ίσως απαιτεί ομόφωνη απόφαση σχετικά με τις προδιαγραφές καθαριότητας: «Τι σημαίνει καθαρή αίθουσα;»

- Γράψτε και ακόμη κρεμάστε στον τοίχο τις ρυθμίσεις ως προς το «Ποιος κάνει τι, μέχρι πότε». Σε κάποιες τάξεις, κάποιοι μαθητές ορίζονται επίσημοι «ελεγκτές χρόνου», για να ελέγχουν κατά πόσον τηρούνται οι συμφωνίες ή για να θυμίζουν στα μέλη ότι πλησιάζουν οι προθεσμίες που είχαν θέσει.
- Αποφασίστε πότε θα αξιολογήσετε την απόφαση που πήρατε π.χ. μετά από μια βδομάδα.

Φάση 6: Αξιολόγηση της επιτυχίας της λύσης

Σκοπός της φάσεως αυτής είναι ο έλεγχος της αποτελεσματικότητας των προσπαθειών σας. Μερικές από τις ερωτήσεις, για να αξιολογήσετε αργότερα τα αποτελέσματα, είναι:

«Εξαφανίστηκε το πρόβλημα;» «Κάναμε κάποια πρόοδο ως προς τη θεραπεία του προβλήματος;» «Ήταν καλή η απόφασή μας;» «Είμαστε ευχαριστημένοι με ό,τι έχουμε κάνει;» «Πόσο αποτελεσματική ήταν η απόφασή μας;» Το πλέον αποτελεσματικό κριτήριο για την εξαφάνιση του προβλήματος, είναι η απουσία γκρίνιας και παραπόνων και αρνητικών συναισθημάτων.

ΣΧΟΛΙΑ

- Τους κανόνες τους εκπονούν όλοι μαζί αλλά την εποπτεία για τήρηση των κανόνων την έχει κυρίως ο εκπαιδευτικός. Οι άτυποι κανόνες είναι πιο ισχυροί και μπορεί να αντικαταστήσουν συν τω χρόνω τους τυπικούς. Οι μαθητές στην αρχή τηρούν τους κανόνες. Αν κάποιος τους παραβεί και ο δάσκαλος δεν αντιδράσει τότε σιγά - σιγά οι συμμαθητές θα προσπαθήσουν να υιοθετήσουν τον άτυπο κανόνα που ακολουθεί ο «παραβάτης» συμμαθητής τους. Π.χ. Τυπικός κανόνας: «Απαντάει στην ερώτηση όποιος έχει πάρει το λόγο από το δάσκαλο». Άτυπος κανόνας: «Απαντάει στην ερώτηση όποιος πεταχτεί πρώτος»
- Οι λύσεις πρέπει να αναθεωρούνται αν οι καταστάσεις αλλάζουν ή οι ανάγκες αλλάζουν. Μη σμιλεύετε τις αποφάσεις σε γρανίτη. Να είστε πάντοτε έτοιμοι να επαναξιολογήσετε και να ψάξετε για μια καλύτερη λύση, δεν υπάρχει τίποτε κακό στην αποτυχία. Αν τα πράγματα δεν εξελίσσονται όπως τα περιμένατε, αυτό, στις πιο πολλές περιπτώσεις, σημαίνει ότι οι αποφάσεις ήταν κακές και όχι οι μαθητές.
- Μόνο μέσα στη περιοχή δικαιοδοσίας (ε) του μπορεί ο δάσκαλος να εφαρμόζει τη διαδικασία λύσης προβλημάτων με τους μαθητές. Δεν λύνουμε προβλήματα για τα οποία υπάρχει κανόνας που έχει θεσπιστεί από άτομα που βρίσκονται ψηλότερα στην κλίμακα εξουσίας, όπως η κλεψιά ή η πρωινή

προσέλευση, ή οι κανόνες που αποφασίζονται από το Σύλλογο Διδασκόντων και αφορούν τον προαύλιο χώρο κλπ.

- Η διαδικασία διαμόρφωσης της ομάδας και κατάρτισης κανόνων συμβάλλει στην καλλιέργεια θετικού κλίματος στην τάξη και στη σύσφιξη των διαπροσωπικών σχέσεων μαθητών- μαθητών και δασκάλων – μαθητών. Οι μαθητές και η / ο δασκάλα/ος τους ως ισότιμα μέλη της όλης διαδικασίας αναφέρουν όλοι τις σκέψεις τους, τις συζητούν, ακούνε ο ένας τον άλλον και παίρνουν αποφάσεις.
- Οι δυσκολίες κατά τη διαδικασία μπορεί να είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων που πρέπει να έχει υπόψη του ο εκπαιδευτικός π. χ. της αντιληπτικής ικανότητας των μαθητών, της παρορμητικότητάς τους, των μαθησιακών τους δυσκολιών, της ανεκτικότητας του εκπαιδευτικού, της αδυναμίας του να θέτει όρια και να τα τηρεί και της ασάφειας των μηνυμάτων που κοινοποιεί στους μαθητές του.
- Τα προτεινόμενα Σχέδια Εργασίας μπορεί να διαρκέσουν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τον προβλεπόμενο, αλλά δεν πρέπει να θεωρείται χάσιμο χρόνου.

- Η διαδικασία διαμόρφωσης ομάδων είναι καθοριστική και για τη διεξαγωγή των μαθημάτων που απαιτείται συνεργατική μορφή διδασκαλίας.
- Όταν ο δάσκαλος συμμετέχει στη διαδικασία πρέπει να τοποθετείται μετά τους μαθητές, έτσι ώστε να μην τους επηρεάσει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου, Α.** (2003). *205 Βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Gordon, T.** (1999). *Ο αποτελεσματικός δάσκαλος*. (μτφρ.Β. Κοντογιώργος, Π. Ορφανίδης Αθήνα: Ευρωσπουδή Εκπαιδευτήρια «Κωστέα – Γείτονα».
- ΚΕ.Θ.Ε.Α.** *Δεξιότητες για παιδιά δημοτικού«Το εγχειρίδιο» και «Διδακτικές Κάρτες»*
- Κοσμίδου, Χ. & Γαλανουδάκη, Α.**(1996). *Συμβουλευτική*. Αθήνα: Π.Ασημάκης
- Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης.** (2011) *Θέματα αξιοποίησης της ομάδας στην σχολική τάξη*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Παπάνης, Ε.** (2004). *Η αυτοεκτίμηση και η μέτρησή της*. Αθήνα Ατραπός
- Παπαστάμος, Στ. & συνεργάτες.**(2001) *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία*. Τόμος Α, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Wragg, C. E.** (2003). *Διαχείριση της σχολικής τάξης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. (μτφρ. Αβούρη Ν.) Αθήνα: Σαββάλας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ

Σημειώσεις από το βιβλίο του Van De Walle J.. *Μαθηματικά για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο*. (Μετάφραση: Αλεξανδροπούλου Α., Κομπόροζος Β). Επιμέλεια: Τριανταφυλλίδης Τ.). Αθήνα: Τυπωθήτω σελ. 604- 7

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Όπως σημειώσαμε παραπάνω, το να βάζουμε τα παιδιά να εργάζονται σε ομάδες αποτελεί μια πάρα πολύ αποτελεσματική τεχνική για να ωθήσουμε τα παιδιά να συμμετάσχουν ενεργά στα μαθηματικά. Η ομαδική εργασία μπορεί να αποτελέσει ένα τακτικό χαρακτηριστικό και των μαθητοκεντρικών και των δασκαλοκεντρικών μοντέλων διδασκαλίας. Εδώ θα βρείτε ορισμένες προτάσεις για την καθιέρωση και τη χρήση εποικοδομητικών ομάδων.

Μέγεθος και Σύνθεση

Δεν υπάρχει μαγικός αριθμός για το μέγεθος μιας ομάδας. Οι Johnson, Johnson, & Holubec (1993) τινίζουν ότι όσο περισσότερα μέλη έχει μια ομάδα, τόσες περισσότερες οι πιθανές αλληλεπιδράσεις που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Σε μια ομάδα με τρία άτομα, υπάρχουν τρεις πιθανές αλληλεπιδράσεις παιδιού προς παιδί. Με τέσσερα παιδιά, ο αριθμός γίνεται αυτομάτως έξι. Με πέντε μαθητές, υπάρχουν δέκα διαφορετικά ζεύγη τα οποία θα πρέπει να μπορούν να αλληλεπιδράσουν και το αποτέλεσμα είναι γενικά απογοητευτικό. Ενδεχομένως να είναι καλό να ξεκινήσουμε με ομάδες των δύο. Τα παιδιά ανά ζεύγη μπορούν να ανταποκριθούν ευκολότερα σ' αυτή την καινούργια ιδέα της εργασίας μαζί με κάποιον άλλο. Αργότερα θα επιθυμείτε, ίσως, να μετακινηθείτε σε ομάδες των τριών ή, το πολύ, τεσσάρων ατόμων.

Για να είναι οι ομάδες αποδοτικότερες, τα παιδιά θα πρέπει να αναπτύξουν τις διαπροσωπικές δεξιότητες της συνεργασίας, της μοιρασιάς ιδεών, της διάθεσης να ακούσεις τον άλλον και της υπευθυνότητας. Η ομάδα οφείλει να βλέπει τον εαυτό της ως ενότητα και όχι ως άτομα που παρενδύονται στο ίδιο τραπέζι. Οι δεξιότητες αυτές αναπτύσσονται καλύτερα όταν διατηρούμε την ίδια σύνθεση στις ομάδες για μερικές τουλάχιστον εβδομάδες. Αν χρησιμοποιήσετε την προσέγγιση της

αμετάβλητης ομάδας, αφιερώστε σημαντικό χρόνο στον καταρτισμό των ομάδων. Εργαστείτε σε περισσότερα πράγματα από μια ισοκατανομή με βάση τις ικανότητες. Προσπαθήστε επίσης να αναμείξετε τα αγόρια με τα κορίτσια, να μοιράσετε τους ηγέτες και τους οπαδούς και να ανακατέψετε τους ταραχοποιούς με τους συνεργάσιμους. Αποφύγετε να βιάσετε όλα τα παιδιά που δημιουργούν προβλήματα σε μια μόνο ομάδα.

Αναπτύσσοντας Παραγωγική Ομαδική Συμπεριφορά

Η παραγωγική συνεργασία στο πλαίσιο μιας ομάδας δεν είναι κάτι που τα παιδιά μπορούν να επιτύχουν αυτόματα ή εύκολα. Δεν γίνεται απλά να ορίσετε ομάδες και να περιμένετε να έρθουν ως διά μαγείας τα οφέλη από την ομαδική εργασία. Τα παιδιά πρέπει να διδαχτούν με σαφήνεια τον τρόπο συνεργασίας με τα άλλα παιδιά.

Ειδικές Δεξιότητες Ομαδικής Εργασίας και Ευθύνες

Όλα τα παιδιά πρέπει να κατανοήσουν με ποιες συμπεριφορές λειτουργεί αποτελεσματικά μια ομάδα. Οι παρακάτω συγκαταλέγονται ανάμεσα στις σημαντικότερες ομαδικές συμπεριφορές για τα παιδιά.

1. *Μοιραστείτε ιδέες και απόψεις.* Οι ομάδες πρέπει να μάθουν να λειτουργούν ως ομάδα και όχι ως σύνολο ατόμων. Επομένως, είναι επιτακτική ανάγκη να μοιράζονται όλα τα μέλη τις ιδέες μεταξύ τους και να συνεισφέρουν τις καλύτερες τους σκέψεις στη δραστηριότητα. Η ανταλλαγή ιδεών είναι δρόμος διπλής κατεύθυνσης. Οι μαθητές ή οι μαθήτριες είναι υπεύθυνοι για να μεταδίδουν τις ιδέες τους καθώς και να ακούν και να δέχονται τις ιδέες των άλλων μελών. Η ανταλλαγή ιδεών δεν σημαίνει επιβολή.
2. *Απευθύνετε και απαντήστε σε ερωτήσεις.* Κάθε μέλος είναι το ίδιο υπεύθυνο για το πόσο καταλαβαίνει τις ιδέες τις οποίες παράγει η ομάδα. Αν ένα παιδί δεν διαθέτει κάποιες πληροφορίες ή δεν καταλαβαίνει μια ιδέα, είναι υποχρεωμένο να ζητήσει από τα άλλα μέλη να του εξηγήσουν την ιδέα ή τη δραστηριότητα. Όλα τα μέλη οφείλουν να είναι πρόθυμα να βοηθήσουν εκείνους που ρωτούν. Τα μέλη είναι ανάγκη να καταλάβουν πως όταν εργάζονται όλα μαζί στο πλαίσιο της ομάδας για

να μοιραστούν ιδέες και να απαντήσουν σε απορίες, τότε λειτουργούν και πιο αποτελεσματικά.

3. *Κρατήστε την ομάδα προσηλωμένη στη δραστηριότητα.* Είναι εύκολο οι μαθητές και οι μαθήτριες που εργάζονται χωρίς την επίβλεψη του διδάσκοντα να παρεκκλίνουν από τη δραστηριότητα που τους έχει ανατεθεί και ν' αρχίσουν να παίζουν, να διαφιλονικούν ή να συζητούν για πράγματα άσχετα με την εργασία. Τα μέλη χρειάζεται να μάθουν να βοηθούν το ένα το άλλο να μένουν προσηλωμένα στο συγκεκριμένο έργο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με το να υπενθυμίζουμε στην ομάδα πόσο χρόνο έχει στη διάθεσή της, με το να δηλώνουμε εκ νέου το σκοπό της δραστηριότητας ή προτείνοντας μια πορεία για την προσέγγιση της λύσης.
4. *Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή.* Άσχετα από τους κανόνες 1 και 2, θα υπάρχουν πάντα παιδιά διστακτικά να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους σε μια ομάδα και τα οποία θα κάθονται απλά και θα παρακολουθούν. Τα παιδιά στην ομάδα δεν πρέπει να επιτρέπουν την παθητική στάση από κανένα μέλος. Όταν αντιλαμβάνονται πως ένα μέλος δεν συμμετέχει, χρειάζεται να τον ή την επαναφέρουν στη διαδικασία: «Τι λες εσύ, Νάνσυ;», «Μαρκ, πιστεύεις ότι είναι καλή ιδέα; Τι λες πως θα 'ερεπε να δοκιμάσουμε;»

Αυτές οι τέσσερις ειδικές δεξιότητες αποτελούν τμήμα μιας πολύ μεγαλύτερης λίστας την οποία εισηγήθηκαν οι Johnson, Johnson, & Holube (1993). Παρ' όλ' αυτά, ακόμη και μ' αυτές τις τέσσερις είναι μακρύς ο δρόμος μέχρι να καταφέρετε ν' αρχίσουν οι ομάδες να εργάζονται παραγωγικά. Αν καταφέρετε να αναθέσετε ρόλους ή να βάλετε τις ομάδες να επιλέξουν ρόλους για τα μέλη τους, οι σπουδαιότεροι από αυτούς τους ρόλους θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις συγκεκριμένες δεξιότητες ή κανόνες. Για παράδειγμα, ένας στον ρόλο του «εμφυχωτή» θα μπορεί να καθιστά βέβαιο ότι συμμετέχουν όλοι. Σ' έναν «προϊστάμενο» μπορούμε να αναθέσουμε το ρόλο του να διατηρεί την ομάδα προσηλωμένη στο έργο της. Ο «επιμελητής» μπορεί να βεβαιώνει ότι όλοι κατανοούν και ανταλλάσσουν ιδέες μεταξύ τους.

Διδάσκοντας τις Ομαδικές Δεξιότητες

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνουμε για τη δημιουργία αποδοτικών ομάδων είναι να κατα-

νοήσουν και να εκτιμήσουν τα παιδιά την αξία και τα οφέλη της ομαδικής εργασίας:

- Τα κάθε παιδί έχει δυο με τρεις βοηθούς.
- Μιλούνε όλοι και όλες και οι ιδέες τους ακούγονται.
- Ένα σύνολο ιδεών είναι πάντα καλύτερο από μια μόνο ιδέα.
- Είναι περισσότερο διασκεδαστικό να συνεργάζεσαι με κάποιον παρά να εργάζεσαι μόνος σου.

Όμως, για να καρπωθεί αυτά τα οφέλη, η ομάδα πρέπει να μάθει πώς θα εργάζεται ως ομάδα.

Μην προσπαθήσετε να εισάγετε όλες τις ομαδικές δεξιότητες ταυτόχρονα. Επιλέξτε μια ή δυο τη φορά και συζητήστε τις με την τάξη. Κάντε πόστερ με τη δεξιότητα που αναλύεται, αφήνοντας χώρο για να αναφέρουν οι μαθητές και οι μαθήτριες τις ιδέες τους σχετικά με τη δεξιότητα. Το να προτρέπουμε απλά τα παιδιά «να μοιράζονται τις ιδέες τους» ή να «ενθαρρύνουν τους άλλους» είναι γενικά σπατάλη χρόνου. Διευθετήστε τους μαθητές και τις μαθήτριες σε προσωρινές ομάδες και βάλτε τους να παραστήσουν μια δεξιότητα όπως για παράδειγμα τη διατύπωση ερωτήσεων. Μιλήστε σχετικά με τη γνώμη τους για τη δεξιότητα και συζητήστε πιθανούς τρόπους με τους οποίους γίνεται να ζητάμε πληροφορίες ευγενικά. Εξασκηθείτε στον τρόπο χρήσης των υλικών και αναλύστε την ανταλλαγή ιδεών.

Διατηρήστε τις Ομαδικές Δεξιότητες

Κάθε φορά που βάζετε τα παιδιά να εργάζονται σε ομάδες, θα πρέπει να υπάρχουν δυο τύποι στόχων τους οποίους θα καταλαβαίνουν όλες οι ομάδες. Ο πρώτος στόχος συνίσταται στην ακαδημαϊκή δραστηριότητα ή πρόβλημα που είναι ο στόχος του μαθήματός σας. Ο δεύτερος στόχος είναι μία ή περισσότερες ομαδικές δεξιότητες ή κάποια γενική ομαδική συμπεριφορά. Στην αρχή, βάλτε τα παιδιά να επικεντρωθούν σε μια συγκεκριμένη δεξιότητα τη φορά. Αφότου αναθέσετε τη δραστηριότητα της μέρας στην ομάδα, μπορείτε να πείτε, «Σήμερα θέλω να δώσετε ιδιαίτερη βαρύτητα στο να βοηθήσετε ο ένας τον άλλον στην ομάδα». Μπορείτε να γράψετε «Να βοηθήσετε ο ένας τον άλλον» στον πίνακα ή να συζητήσετε γρήγορα για το πόστερ που φτιάξατε και το οποίο περιγράφει την ομαδική εκείνη δεξιότητα. Στο τέλος της περιόδου,

βάλτε κάθε ομάδα να αξιολογήσει την επίδοσή της πάνω στην προκαθορισμένη ομαδική δεξιότητα. Από κάθε μαθητή ή μαθήτρια μπορούμε να ζητήσουμε να απαντήσει σε μια πρόταση όπως «Σήμερα προσέφερα βοήθεια στην ομάδα μου: α) καθόλου, β) μερικές φορές, γ) μεγάλη». Ζητήστε επιπλέον και από την ομάδα να απαντήσει σε μια παρόμοια πρόταση: «Σήμερα τα μέλη της ομάδας μας βοήθησαν το ένα το άλλο: α) πολύ αποτελεσματικά, β) μερικές φορές, γ) όχι τόσο αποτελεσματικά όσο θα μπορούσαμε». Αναθέστε στα παιδιά να προσθέσουν μια ή δυο προτάσεις οι οποίες θα περιγράψουν τη συμπεριφορά τους και το τι σκοπεύουν να κάνουν για να βελτιωθούν.

Εξακολουθήστε να βάζετε τις ομάδες να εργάζονται πάνω στις δεξιότητές τους όλη τη χρονιά. Όπως και με τις άλλες δεξιότητες, ομοίως και οι ομαδικές μπορούν να βελτιωθούν με εξάσκηση και περιοδική αξιολόγηση. Τα παιδιά εξάλλου γίνονται να χειροτερεύουν στις δεξιότητες αν ξεχνούν να εργάζονται πάνω σε αυτές.

Καταγραφή και Αναφορά της Ομάδας

Οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι ανάγκη να καταλάβουν πως όταν αναφέρουν την εργασία της ομάδας τους, μοιράζονται τις ιδέες και την εργασία της ομάδας και όχι τις δικές τους ατομικές ιδέες. Οι ομάδες οφείλουν να είναι πάντα έτοιμες να ανταλλάξουν ιδέες προφορικά ή γραπτώς. Η προετοιμασία για την αναφορά μπορεί να βοηθήσει την ομάδα να εργαστεί αποδοτικότερα.

Ξεκαθαρίστε ότι ενδέχεται να καλέσετε οποιοδήποτε μέλος της ομάδας να ανταλλάξει ιδέες με την τάξη ή να εξηγήσει τι έκανε η ομάδα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές και οι μαθήτριες μπορούν να μάθουν να προσέχουν ώστε να καταλαβαίνει κάθε μέλος τις ιδέες που αναπτύσσει η ομάδα. Ενδεχομένως να το βρείτε χρήσιμο να σταματήσετε τα παιδιά ακριβώς πριν από τη συζήτηση στην τάξη και να προτείνετε στις ομάδες να βεβαιωθούν ότι όλα τα μέλη τους καταλαβαίνουν τι έγινε και είναι έτοιμα να αναφέρουν τη δουλειά της ομάδας αν βέβαια τους ζητηθεί.

Αν χρησιμοποιήσετε φύλλα καταγραφής ή εργασίας, είναι καλή ιδέα να δώσετε σε κάθε ομάδα από ένα μόνο φύλλο. Όλα τα μέλη θα πρέπει να σημειώσουν τα ονόματά τους στην κορυφή της σελίδας για να τονιστεί το ότι πρόκειται για ομαδική εργασία και πως ό,τι γράφεται αντικατοπτρίζει τις ιδέες της ομάδας. Ο υπεύθυνος για τη συγγραφή ή

ΕΡΙΑΛΨΗ 604- 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙ

την αναφορά χρειάζεται να καθοριστεί στην αρχή της δραστηριότητας. Αν δώσετε σ' όλα τα παιδιά από ένα φύλλο εργασίας, η ομαδική συνεργασία θα τείνει να κατακερματιστεί καθώς τα παιδιά θα απορροφηθούν στη συμπλήρωση των δικών τους φύλλων.

Αξιολόγηση της Ομαδικής Εργασίας

Ο κύριος λόγος για να βάλουμε τα παιδιά να εργάζονται σε ομάδες είναι για να προωθηθεί η αλληλεπίδραση και επομένως η μάθηση. Υπό την έννοια αυτή, οι ομάδες συνεργασίας συνιστούν μια διδακτική τακτική. Πολλοί εκπαιδευτικοί ανησυχούν γιατί δεν γνωρίζουν πώς να αξιολογούν την ομαδική εργασία. Με την κατάλληλη προοπτική, οι ομάδες καθιστούν στην πραγματικότητα την αξιολόγηση ευκολότερη και αποτελεσματικότερη.

Όπως σημειώσαμε στο Κεφάλαιο 5, πολλά δεδομένα αναφορικά με την αξιολόγηση μπορούν και πρέπει να συλλεχθούν από παρατηρήσεις. Η ομαδική εργασία καθιστά τη συλλογή πληροφοριών ευκολότερη και μπορεί να διασφαλίσει ότι τα δεδομένα συγκεντρώνονται από όλα τα παιδιά και όχι απλά από τη μειονότητα που μιλάει. Αν τα σχέδια της παρατήρησης είναι δομημένα γύρω από τις ομάδες, θα μπορέσετε να εστιάσετε την προσοχή σας στις δύο με τρεις ομάδες που επιλέξατε για εκείνη την ημέρα. Έπειτα από λίγες μέρες θα έχουν παρατηρηθεί όλα τα παιδιά.

Η ομαδική εργασία προσφέρει περισσότερες πληροφορίες σε μια δεδομένη περίοδο από όσες θα μπορούσατε να συλλέξετε χωρίς τις ομάδες. Όταν εργάζονται ταυτόχρονα έξι με οκτώ ομάδες, έχετε στη διάθεσή σας έξι με οκτώ φορές μεγαλύτερη δραστηριότητα και περισσότερες συζητήσεις εκ μέρους των παιδιών για να παρατηρήσετε και να ακούσετε από ό,τι όταν είναι όλη η τάξη σε απαρτία. Είναι εύκολο να στέκεστε κοντά ακόμη και σε τέσσερις ομάδες τη φορά και να ακούτε και τις τέσσερις συζητήσεις ή να βλέπετε με ποιο τρόπο λειτουργούν οι συγκεκριμένες ομάδες.

Το να ορίζετε σε κάθε ομάδα να υποβάλλει μια κοινή γραπτή αναφορά μειώνει ουσιαστικά την ποσότητα των φύλλων που θα πρέπει να αξιολογήσετε. Η μικρότερη ποσότητα γραπτών δεδομένων ευκολύνει σε σημαντικό βαθμό τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη διδασκαλία και την παροχή ανατροφοδότησης από όταν έχουμε μια στοίβα φύλλων τα οποία υποβάλλονται από κάθε μαθητή ή μαθήτρια ξεχωριστά.

Ομάδες (δυάδες, τριάδες, τετράδες, ολομέλεια)

Δύο στόχοι: η κατανόηση του μαθήματος και οι δεξιότητες της ομάδας

Εξάσκηση ομάδας σε σύντομες δραστηριότητες για κατανόηση ενότητας και τρόπου εργασίας

Ίδια σύνθεση στις ομάδες για μερικές εβδομάδες

Ανακατέψτε αγόρια με κορίτσια, ηγέτες με οπαδούς, ταραχοποιούς με συνεργάσιμους.

Πρώτα δυάδες μετά ολομέλεια

Οδηγίες προς μαθητές:

Μοιραστείτε- ανταλλάξτε τις ιδέες σας

Απευθύνετε και απαντήστε σε ερωτήσεις μεταξύ σας αν δεν καταλαβαίνετε κάτι

Σκεφτείτε- δουλέψτε σε ζευγάρια- μοιραστείτε τη δουλειά σας με άλλους στην ολομέλεια με

μία απόφαση

Οδηγίες προς δασκάλους

Κρατήστε την ομάδα προσηλωμένη στη δραστηριότητα λέγοντας πόσο χρόνο έχουν στη διάθεσή τους, με το να δηλώνουμε εκ νέου το σκοπό της δραστηριότητας, ή προτείνοντας μια

πορεία για την προσέγγιση της λύσης
Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή (τι γνώμη έχεις...)

Αναθέστε ρόλους που να αντικατοπτρίζουν τις παραπάνω επιθυμητές συμπεριφορές

«Εμπυχωτή» για να συμμετέχουν όλοι

«προϊστάμενο» για να διατηρεί την ομάδα προ-

σηλωμένη στη δραστηριότητα

«επιμελητή» να ελέγχει αν όλοι κατανοούν και

ανταλλάσσουν τις ιδέες τους

Απαιτείται σταδιακή εκμάθηση των επιθυμητών συμπεριφορών, μετά πόστερ

Ξεκαθαρίστε ότι όλοι πρέπει να είναι σε θέση να εξηγήσουν τι έκανε η ομάδα ή την απόφαση που

πήρε

Στο ΕΝΑ φύλλο εργασίας όλοι σημειώνουν τα ονόματά τους